

УДК 378.04:316.61

DOI <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2024.16.314319>

ORCID 0009-0003-2774-6638

ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД СИСТЕМАТИЗАЦІЇ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ

Руслан Шевченко,

аспірант;

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

У статті в контексті сучасних культурних та освітніх процесів забезпечення якості професійної освіти виокремлено передові надбання зарубіжного та вітчизняного досвіду систематизації ключових компетентностей майбутніх фахівців соціокультурної сфери у освітніх закладах допрофесійної освіти. Охарактеризовано провідні зразки такої систематизації вченими європейських країн (Німеччина, Австрія, Фінляндія, Бельгія, ін.), міжнародними експертами Організації Європейського Співробітництва та Розвитку, Ради Європи. З'ясовано, що зарубіжні вчені та організатори професійної освіти надають рекомендації щодо кваліфікації фахових компетентностей на засадах загальних (ключових) для всіх спеціальностей знань, умінь, цінностей, досвіду діяльності; до таких ключових компетентностей відносять: навчально-пізнавальні, загальнокультурні, інформаційні, комунікативні, соціально-трудова, об'єднуючи їх спільним розумінням сукупності особистісних якостей (здатностей, умінь, навичок, здібностей), обумовлених досвідом діяльності у певній соціально значущій сфері.

Вітчизняні вчені розширюють означені підходи в професійній (допрофесійній, початковій професійній) освіті орієнтацією на підготовку фахівців загальногалузевого профілю, здатних здійснювати професійну діяльність, основою якої є інтеграція кількох спеціальностей і професій. Цьому сприяє відповідна систематизація ключових (загальних) компетентностей, які включають когнітивну, соціально-громадську, комунікативну, інформаційну, спеціальну компетентності.

Перспективи дослідження становить виокремлення системи ключових компетентностей для фахівців, які проходять підготовку в коледжах культури і мистецтв.

***Ключові слова:** соціокультурна сфера, професійна підготовка, ключові компетентності, коледжі культури і мистецтв, зарубіжний досвід, вітчизняні надбання.*

Постановка проблеми. На міжнародних конференціях ЮНЕСКО поняття «компетентність» було визначено як здатність застосовувати ефективно й творчо знання та вміння в міжособистісних відносинах – ситуаціях, що передбачають взаємодію з іншими людьми в соціальному контексті так само, як і в професійних ситуаціях. У законі України «Про вищу освіту» (2014 р.) компетентність тлумачено як «динамічну комбінацію» знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність. Вимогою сучасного суспільства до системи передфахової і фахової професійної освіти є ефективна підготовка конкурентоспроможного, ініціативного, мобільного, гнучкого, динамічного й конструктивного, здатного до набуття компетентностей майбутнього фахівця, якому сьогодні важливо не лише вміти оперувати власними знаннями, але й бути готовим змінюватися і пристосовуватися до нових потреб ринку праці, володіти новітніми технологіями, керувати інформацією, активно діяти, самостійно і швидко приймати рішення, бути компетентним. Державна стратегія модернізації освіти поставила перед

зкладами освіти завдання – сформувані компетентності майбутніх фахівців передовсім – ключові, загальні.

Аналіз джерел і публікацій. Українські вчені в царині педагогічної науки поняття «компетентність» розглядають так: З. Курлянд переконує, що компетентність – це внутрішні, потенційні, приховані новоутворення (знання, цінності, відношення), що потім виявляються у компетентностях людини (Курлянд, 1995); Н. Ничкало компетентність розглядає не лише як професійні знання, навички і досвід у спеціальності, але і як ставлення до справи, позитивні схильності, інтереси і прагнення, здатність ефективно використовувати знання й уміння, а також особистісні якості для забезпечення необхідного результату на конкретному робочому місці у кожній робочій ситуації (Ничкало, 2013); С. Шишов трактує компетентність як загальну здатність, яка ґрунтується на знаннях, досвіді, цінностях і нахилах, набутих під час навчання (Шишов, 2001); за Г. Даниловою, компетентність – це здатність приймати рішення і нести відповідальність за їх реалізацію при виконанні функціональних обов'язків (Данилова, 1995); компетентність, на думку Л. Величко, – це готовність і здатність реалізувати наявні знання і досвід у проблемній ситуації (Величко, 2006).

Виклад основного матеріалу. Систематизація аспектів зарубіжного досвіду реалізації концепції ключових компетентностей особистості свідчить, що Рада Європи розглядає ключові компетентності як багаторівневе поняття, як необхідні, базові вміння, що задовольняють особистісні й соціальні потреби (Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи, 2004). Міжнародні експерти Організації Європейського Співробітництва та Розвитку виділяють три категорії виокремлених компетентностей як концептуальну базу для визначення їх переліку: перша категорія – автономна діяльність (здатність захищати та дбати про відповідальність, права, інтереси й потреби інших, складати та здійснювати плани й особисті проекти, здатність діяти в значному (широкому) контексті); друга – інтерактивне використання засобів (здатності інтерактивно застосовувати мову, символіку та тексти, використовувати знання та інформаційну грамотність, застосовувати нові інтерактивні технології;) третя – уміння функціонувати в соціально гетерогенних групах (здатності успішно взаємодіяти з іншими, співпрацювати, розв'язувати конфлікти) (*Компетентнісний підхід у вищій освіті: світовий досвід*, 2016).

У Німеччині, наприклад, перевага надається якісному формуванню професійних і спеціальних знань, умінь і навичок (дій); до цього переліку додається важливий інноваційний блок – ключові кваліфікації, що мають широкий радіус впливу, виходять за межі однієї групи професій, психологічно готують фахівця до зміни та освоєння нових спеціальностей, забезпечують готовність до інновацій у професійній діяльності (Вінник, 2008). Порівнюючи системи професійної освіти України і Німеччини, Н. Вінник зазначає, що в нашій країні практикується орієнтація на підготовку фахівців широкого профілю, здатних здійснювати професійну діяльність, основою якої є інтеграція кількох професій; учена визначає п'ять ключових компетентностей, яким надають особливого значення у Європейському Союзі:

– когнітивна компетентність – готовність до постійного підвищення освітнього рівня, потреба в актуалізації й реалізації особистісного потенціалу, здатність самостійно здобувати нові знання й уміння, схильність до саморозвитку;

– соціальна компетентність – здатність взяти на себе відповідальність, спільно виробляти рішення і брати участь у їх реалізації, толерантність до різних етнокультур і релігій, уміння поєднувати особисті інтереси з потребами підприємства і суспільства;

– комунікативна компетентність – володіння технологіями усного і письмового спілкування різними мовами, в тому числі й мовою комп'ютерного програмування, а також спілкування через інтернет;

– соціально-інформаційна компетентність, що передбачає володіння інформаційними технологіями, критичне ставлення до соціальної інформації, поширюваної ЗМІ;

– спеціальна компетентність – готовність до самостійного виконання професійних дій, оцінки результатів власної праці (Вінник, 2008).

Вагомою для дослідження проблеми є концепція ключових компетентностей, створена Д. Куром як «гейдельберзька модель», згідно із якою висока якість продукту полягає в тому, що здобувачі освіти мають володіти позафаховими особистісними ключовими компетентностями, які будуються на:

1) сприянні розвитку навчальних компетентностей – від навчальної підготовки до переходу в професійне життя – за допомогою інтегрованої тьюторської (навчально-виховної) програми ключових компетентностей і модулів при вивченні навчальних дисциплін (якість продукту);

2) розвиткові компетентностей викладачів засобами дидактичного навчання й консультацій (якість процесу);

3) вдосконаленні навчальних планів завдяки інтеграції тьюторських програм та освітніх компонентів (якість структури) (Chur, 2002).

Учені Австрії визначають такі ключові компетентності: предметна (subject-matter competence) – міститься в контексті передачі знань і незалежному оперуванні інформацією та їх критичним відображенням; особистісна (personal competence) – розвиток індивідуальних здібностей і талантів, обізнаність у власних сильних та слабких сторонах, здатність до самоаналізу, динамічні знання; соціальна (social competence) – здатність брати відповідальність, співпраця, ініціатива, активна участь, динамічні знання; методологічна (methodological competence) – є основою розвитку предметної компетентності, визначає самоспрямоване навчання, гнучкість, здатність до незалежного розв'язання проблем, самовизначення. Основні освітні галузі базуються на міжпредметному підході: мова та спілкування; людство та суспільство; природа та технології; творчість і дизайн; здоров'я та тренування; педагогам запропоновано будувати свою практику на міжпредметній роботі, орієнтації на роботу в команді, індивідуалізації, проектно-зорієнтованій роботі (*Key Competencies. A developing concept in general compulsory education*, 2002).

Учені Фінляндії в своїх дослідженнях класифікують ключові компетентності на такі групи: пізнавальна (знання та навички); уміння оперувати в умовах змін та мотивів; соціальна (здатність до співпраці, розв'язання проблем взаєморозуміння); особистісна; творча (інноваційний підхід); комунікативна (здатність до оперування інформацією, до навчання); адміністративна; стратегічна (орієнтація на майбутнє, вміння діяти паралельно в різних напрямках) (Spector, 1996).

Науковці Бельгії надають перевагу такому розподілу компетентностей: соціальні (активна участь у житті суспільства, багатокультурний вимір та поняття рівних можливостей; комунікативність; уміння співпрацювати); позитивне ставлення (здатність до позитивного ставлення, до довіри); здатність діяти та думати самостійно (компетентність в опануванні базами даних, ІКТ); компетентність у розв'язанні проблем; самокерування та саморегуляція (зокрема й почуття відповідальності; вміння критично мислити та діяти); мотиваційні (здатність до винахідництва та до навчання); ментальна рухливість (творчість і винахідливість; гнучкість та адаптивність); функціональні (лінгвістичні компетентності; технічні компетентності) (*Definition and Selection of Competencies. Country Contribution Process: Summary and Country Report*, 2001).

Українські дослідники в переважній більшості стверджують, що компетентність – сукупність особистісних якостей (ціннісно-сміслових орієнтацій, знань, умінь, навичок, здібностей) здобувача освіти, обумовлених досвідом його діяльності у певній соціально й особистісно значущій сфері та виокремлюють провідні групи ключових компетентностей:

– ціннісно-смістова компетентність як розвиток у сфері світогляду, пов'язаний з ціннісними орієнтирами особистості, її здатністю бачити та розуміти навколишній світ, усвідомлювати свою роль і призначення, творчу спрямованість, обирати значеннєві установки для своїх дій і вчинків, приймати рішення;

– навчально-пізнавальна компетентність (елементи логічної, методологічної, евристичної, загальнонавчальної діяльності, співвіднесеної з реальними об'єктами, які пізнаються); знання й уміння цілепокладання, планування, генерації ідей, аналізу, рефлексії, самооцінки навчально-пізнавальної діяльності; навички продуктивної діяльності (добування знань безпосередньо з реальності, володінням евристичними методами рішення проблем, прийомами дій у нестандартних ситуаціях); ознаки функційної грамотності (уміння відрізнити факти від домислів, володіння вимірювальними навичками, використання ймовірнісних, статистичних та інших методів пізнання);

– загальнокультурна компетентність як обізнаність та широкий досвід діяльності з кола питань (особливості національної та загальнолюдської культури, духовно-моральні основи життя людини й людства, окремих народів, культурологічні основи сімейних, соціальних, суспільних явищ і традицій, ролі науки та релігії в житті людини, їх впливу на світ), компетентності в побутовій і культурно-дозвілєвій сфері; досвід засвоєння особистістю наукової картини світу;

– інформаційна компетентність як уміння самостійно шукати, аналізувати та систематизувати необхідну інформацію, організовувати, перетворювати, зберігати та передавати її; навички відбору інформації, що міститься в навчальних дисциплінах, а також у навколишньому світі засобами реальних об'єктів (телебачення, інтернет, аудіо-, відеозапис, електронна пошта, інші ІКТ).

– комунікативна компетентність – знання необхідних мов, способів взаємодії з оточуючими й окремими людьми та подіями, навички роботи у групі, виконання різних соціальних ролей (самопрезентація, оформлення документів, ведення дискусій й ін.);

– соціально-трудова компетентність як володіння знаннями та досвідом громадянсько-суспільної діяльності (виконання ролей громадянина, спостерігача, виборця, представника тощо), реалізація прав у соціально-трудовій сфері (права споживача, покупця, клієнта, виробника), у питаннях економіки та права, у сфері сімейних стосунків та обов'язків, у галузі професійного самовизначення;

– компетентність особистісного самовдосконалення – активність, спрямована на засвоєння способів фізичного, духовного й інтелектуального саморозвитку, емоційної саморегуляції та самопідтримки, коли особистість опановує способи діяльності у власних інтересах і можливостях (розвиток необхідних сучасній людині особистісних якостей, формування психологічної грамотності, культури мислення та поведінки); сюди відносять турботу про власне здоров'я, статеvu грамотність, внутрішню екологічну культуру, схильність до неперервної освіти і самореалізації (Вінник, 2008; Ничкало, 2013).

Аналіз комплексу освітніх програм підготовки фахівців соціокультурної сфери в Україні свідчить, що наприклад, підготовка висококваліфікованих фахівців, здатних до подальшої самостійної професійної діяльності у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи враховує потребу:

– оволодіння знаннями та вміннями щодо організації інформаційно-аналітичних послуг у галузі;

– розробки інформаційних продуктів та алгоритмів їх створення;

– володіння принципами, підходами та видами інформаційного менеджменту, документаційного забезпечення управління в установах, на підприємствах та організаціях;

– адаптації до професій, видів та форм зайнятості в інформаційній діяльності в умовах постійних змін соціально-економічного розвитку суспільства (*Освітньо-професійна програма «Інформаційна, бібліотечна ... 2023»*).

Особливістю цієї програми є те, що багатопрофільна підготовка фахівців зі збору, аналізу та поширення консолідованої інформації щодо сучасних управлінських та соціокультурних процесів в Україні та світі вимагає спеціальної практики щодо аналізу документаційного забезпечення управлінських процесів в установах, на підприємствах, інформаційно-аналітичної діяльності та бенчмаркінгового потенціалу підприємств у сфері

інформаційного менеджменту. Здобувачі освіти для роботи з інформаційно-документними процесами: вивчають і використовують такі інструменти: системи електронного документообігу (Signy), електронні бібліотеки, архіви, бібліотечно-інформаційні системи (Koha), системи опрацювання текстової, графічної, аудіо та іншої інформації. Тому для здобувачів освіти необхідною є здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи або у процесі навчання, що передбачає застосування положень та методів інформаційної, бібліотечної та архівної справи і характеризується комплектною та невизначеністю умов. Програмою визначені такі загальні (ключові) компетентності:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- знання та розуміння предметної області та професійної діяльності;
- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;
- здатність спілкуватися іноземною мовою;
- навички використання інформаційних та комунікативних технологій;
- здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт;
- здатність працювати в команді;
- здатність спілкуватись з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності);
- здатність реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свободи людини і громадянина України;
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу та суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технології, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (*Освітньо-професійна програма «Інформаційна, бібліотечна ...»*, 2023).

Подібну освітню програму в Львівському національному університеті імені Івана Франка спрямовано на оволодіння фундаментальними знаннями та навичками створення, розповсюдження, акумулювання, зберігання, архівування, надання доступу до інформації та знань, організації виробництва та використання інформаційних ресурсів, продуктів і послуг; враховує новітні вимоги щодо зв'язку теоретичних положень та їхнім практичним застосуванням; формує фахівців здатних не лише використовувати набуті знання, але й генерувати нові на базі сучасних досягнень науки.

Програмою передбачені поглиблені знання і практичні навички використання іноземних мов за фахом та створення можливостей для академічної мобільності і стажування на відповідних факультетах провідних навчальних закладів України та за кордоном. Набуті компетентності можуть застосовуватися в дослідницькій, управлінській та інших сферах зайнятості на національному та міжнародному рівнях, що вимагають аналітичної роботи із інформацією, ефективної професійної комунікації, управління процесами (*Освітньо-професійна програма «Інформаційна, бібліотечна ...»*, 2019).

До загальних компетентностей, окрім зазначених вище, віднесено здатності: проведення досліджень на відповідному рівні; оцінювання та прогнозування політичних, економічних та соціальних подій і явищ; використовувати базові знання основ філософії, історії, економіки і права (*Освітньо-професійна програма «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»*, 2019).

Спеціальність 023 Образотворче мистецтво в коледжах культури і мистецтв базується на інтегральній компетентності розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації творів мистецтва або у процесі навчання, що передбачає застосування певних

теорій, положень і методів та характеризується певною невизначеністю умов. До загальних компетентностей цієї спеціальності належать здатності й навички:

– реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

– зберігати і примножувати культурно-мистецькі, екологічні, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

– спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;

– спілкуватися іноземною мовою;

– абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

– застосовувати знання у практичних ситуаціях;

– використання інформаційних і комунікаційних технологій;

– пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

– генерувати нові ідеї (креативність);

– міжособистісної взаємодії;

– оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт;

– повага різноманітності та мультикультурності;

– працювати в міжнародному контексті;

– ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів не доброчесності (Освітньо-професійні програми Олександрійського фахового коледжу культури і мистецтв. URL: <https://www.olexkkim.com/>).

Спеціальність 024 Хореографія зорієнтовує на компетентність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в хореографії, мистецькій освіті, виконавській діяльності, що передбачає застосування теорій та методів хореографічного мистецтва і також характеризується комплексністю та невизначеністю умов. До загальних компетентностей фахівців, окрім уже відомих, віднесено навички здійснення безпекової діяльності (Освітньо-професійні програми Олександрійського фахового коледжу культури і мистецтв. URL: <https://www.olexkkim.com/>). Таким чином, вітчизняні ОП загалом зорієнтовані на європейські підходи до класифікації та систематизації загальних (ключових) компетентностей майбутніх фахівців у закладах вищої та перед вищої професійної освіти. Специфікою вітчизняного підходу є формулювання для кожної галузі інтегральної компетентності, яка поєднує загальні та фахові компетентності.

Висновки. Отже, зарубіжні та вітчизняні вчені й педагоги-практики надають значної уваги систематизації ключових компетентностей майбутніх фахівців на засадах універсальних для всіх спеціальностей знань, умінь, навичок, цінностей, досвіду діяльності. До таких компетентностей відносять навчально-пізнавальні, загальнокультурні, інформаційні, комунікативні, соціально-трудова, об'єднуючи їх спільним розумінням сукупності особистісних якостей (здатностей, умінь, навичок, здібностей), обумовлених досвідом діяльності у певній соціально значущій сфері.

Вітчизняні вчені розширюють означені підходи в професійній (допрофесійній, початковій професійній) освіті орієнтацією на підготовку фахівців загальногалузевого профілю, здатних здійснювати професійну діяльність, основою якої є інтеграція кількох спеціальностей і професій. Цьому сприяє відповідна систематизація ключових (загальних) компетентностей, які включають когнітивну, соціально-громадську, комунікативну, інформаційну, спеціальну компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

Величко, Л. (2006). Синергетичні характеристики навчального процесу. *Біологія і хімія в школі*, 3, 9-10.

- Вінник, Н. (2008). Проблематика концепцій ключових кваліфікацій і компетенцій у професійній освіті. *Соціальна психологія*, 1, 149-157.
- Данилова, Г. С. (1995). *Управління процесом становлення професійної компетентності методиста*. Київ: УПКККО.
- Компетентнісний підхід у вищій освіті: світовий досвід*. (2016). Київ: КНЕУ.
- Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики: монографія*. (2004). Київ: К.І.С.
- Курлянд, З. Н. (1995). *Професійна усталеність вчителя – основа його педагогічної майстерності*. Одеса.
- Ничкало, Н. Г. (2013). Дидактичні принципи формування комунікативної компетентності майбутніх філологів у позанавчальній діяльності з використанням мультимедійних технологій. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*, 4, 36-42.
- Освітньо-професійна програма «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»*. (2023). Національний університет «Острозька академія». Острог. Взято з https://www.oa.edu.ua/ua/osvita/ects/info_prog/bachelor/fakultet_mizhnarodnih_vidnosin/029_informacijna_bibliotechni_ta_arhivna_sprava/
- Освітньо-професійна програма «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»*. (2019). Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів. Взято з <https://kultart.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/02/Osvitnia-prohrama-Bakalavr-029-Informatsina-bibliotechna-ta-arkhivna-sprava-2019.pdf>
- Освітньо-професійні програми Олександрійського фахового коледжу культури і мистецтв*. Взято з <https://www.olexkim.com/>
- Про вищу освіту*: Закон України. (2014). Взято з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
- Хуторской, А. В. (2003). Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования. *Народное образование*, 2, 58-64.
- Шишов, С. Е. (2001). Компетентностный подход к образованию как необходимость. *Мир образования – образование в мире*, 4, 8-18.
- Chur, D. (2002). *Bildung squalitat ver bessern. Das Heidelberger Modell. Definition and Selection of Competencies. Country Contribution Process: Summary and Country Report*. (2001). *Uri Peter Trier. University of Neuchatel*, 279.
- Key Competencies. A developing concept in general compulsory education*. (2002). Eurydice. Their for mation net work on education in Europe. N.Y.
- Spector, J. (1996). *ERIC Clearing house on Information and Technology Syra-cuse NY. Competencies for Online Teaching*. ERIC Digest. Competence, Competencies and Certification.

REFERENCES

- Chur, D. (2002). *Bildung squalitat ver bessern. Das Heidelberger Modell*.
- Danylova, H. S. (1995). *Upravlinnia protsesom stanovlennia profesiinoi kompetentnosti metodysta [Management of the process of formation of professional competence of the methodologist]*. Kyiv: UIPKKKO [in Ukrainian].
- Definition and Selection of Competencies. Country Contribution Process: Summary and Country Report. (2001). *Uri Peter Trier. University of Neuchatel*, 279.
- Key Competencies. A developing concept in general compulsory education*. (2002). Eurydice. Their for mation net work on education in Europe. N.Y.
- Khutorskoi, A. V. (2003). Kliuchevye kompetentsii kak komponent lychnostno oryentyrovannoi paradyhmy obrazovaniya [Key competencies as a component of a personality-oriented paradigm of education]. *Narodnoe obrazovaniye [Public education]*, 2, 58-64 [in Russian].
- Kompetentnisnyi pidkhid u vyshchii osviti: svitovyi dosvid [Competency approach in higher education: world experience]*. (2016). Kyiv: KNEU [in Ukrainian].

- Kompetentnisnyi pidkhd u suchasni osviti: svitovi dosvid ta ukraïnski perspektyvy: biblioteka z osvithoi polityky [Competency approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives: library of educational policy]: monohrafiia. (2004). Kyiv: K.I.S. [in Ukrainian].*
- Kurliand, Z. N. (1995). *Profesiina ustalenist vchytelia – osnova yoho pedahohichnoi maïsternosti [A teacher's professional stability is the basis of his pedagogical skills]. Odesa [in Ukrainian].*
- Nychkalo, N. H. (2013). Dydaktychni pryntsyipy formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maïbutnikh filolohiv u pozanavchalni diïalnosti z vykorystanniam multymediinykh tekhnolohii [Didactic principles of formation of communicative competence of future philologists in extracurricular activities using multimedia technologies]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy [Bulletin of the National Academy of the State Border Service of Ukraine]*, 4, 36-42 [in Ukrainian].
- Osvitno-profesiina prohrama «Informatsiina, bibliotekna ta arkhivna sprava» [Educational and professional program «Information, library and archival affairs»]. (2023). Natsionalnyi universytet «Ostrozka akademiia». Ostroh. Retrieved from https://www.oa.edu.ua/ua/osvita/ects/info_prog/bachelor/fakultet_mizhnarodnih_vidnosin/029_informacijna-_bibliotekni_ta_arhivna_sprava/ [in Ukrainian].*
- Osvitno-profesiina prohrama «Informatsiina, bibliotekna ta arkhivna sprava» [Educational and professional program «Information, library and archival affairs»]. (2019). Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka. Lviv. Retrieved from <https://kultart.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/02/Osvitnia-prohrama-Bakalavr-029-Informatsina-bibliotekna-ta-arkhivna-sprava-2019.pdf> [in Ukrainian].*
- Osvitno-profesiini prohramy Oleksandriiskoho fakhovoho koledzhu kultury i mystetstv [Educational and professional programs of the Alexandria Vocational College of Culture and Arts]. Retrieved from <https://www.olexkim.com/> [in Ukrainian].*
- Pro vyshchu osvitu [About higher education]: Zakon Ukrainy. (2014). Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].*
- Shyshov, S. E. (2001). Kompetentnostnyi podkhd k obrazovanyiui kak neobkhdymost [Competency-based approach to education as a necessity]. *Myr obrazovanyia – obrazovanye v myre [The world of education – education in the world]*, 4, 8-18 [in Russian].
- Spector, J. (1996). *ERIC Clearing house on Information and Technology Syra-cuse NY. Competencies for Online Teaching. ERIC Digest. Competence, Competencies and Certification.*
- Velychko, L. (2006). Synerhetychni kharakterystyky navchalnoho protsesu [Synergistic characteristics of the educational process]. *Biolohiia i khimiia v shkoli [Biology and chemistry at school]*, 3, 9-10 [in Ukrainian].
- Vinnyk, N. (2008). Problematyka kontseptsii kliuchovykh kvalifikatsii i kompetentsii u profesiinii osviti [Problems of the concepts of key qualifications and competencies in professional education]. *Sotsialna psykholohiia [Social psychology]*, 1, 149-157 [in Ukrainian].

FOREIGN AND DOMESTIC EXPERIENCE IN SYSTEMATIZING KEY COMPETENCIES OF FUTURE SPECIALISTS IN THE SOCIO-CULTURAL SPHERE

Ruslan Shevchenko,

postgraduate;

Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

In the context of modern cultural and educational processes of ensuring the quality of vocational education, the article highlights the advanced achievements of foreign and domestic experience in systematizing the key competencies of future specialists in the socio-cultural

sphere in educational institutions of pre-professional education. The leading examples of such systematization by scientists from European countries (Germany, Austria, Finland, Belgium, etc.), international experts of the Organization for European Cooperation and Development, the Council of Europe are characterized. It has been found that foreign scientists and organizers of vocational education provide recommendations for the qualification of professional competencies on the basis of common (key) knowledge, skills, values, and work experience for all specialties; such key competencies include: educational and cognitive, general cultural, informational, communicative, social and labor, uniting them by a common understanding of the totality of personal qualities (abilities, skills, abilities) due to experience in a particular socially significant area.

Domestic scientists are expanding these approaches in professional (pre-professional, initial professional) education by focusing on the training of generalists capable of carrying out professional activities based on the integration of several specialties and professions. This is facilitated by the appropriate systematization of key (general) competencies, which include cognitive, social, communicative, informational, and special competencies.

Prospects for the study include the identification of a system of key competencies for specialists trained in colleges of culture and arts.

Keywords: *socio-cultural sphere, professional training, key competencies, colleges of culture and arts, foreign experience, national achievements.*

Надійшла до редакції 09.06.2024 р.